

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«УЖГОРОДСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ»
ЮРИДИЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
КАФЕДРА ТЕОРІЇ ТА ІСТОРІЇ ДЕРЖАВИ І ПРАВА**

ЗАТВЕРДЖУЮ»

Декан юридичного факультету
проф. Лазур Я.В.
факультет _____ 2023 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ПРАКТИКА НОРМОТВОРЕННЯ І ПРАВОРЕАЛІЗАЦІЇ

Рівень вищої освіти **другий (магістерський)**

Галузь знань **08 «Право»**

Спеціальність **081 «Право»**

Освітня програма

Статус дисципліни **обов'язкова**

Мова навчання **Українська**

Ужгород-2023

Робоча програма навчальної дисципліни «**Практика нормотворення і правореалізації**» для здобувачів вищої освіти 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право» освітньої програми «Право», Ужгород, 2023.

Розробники:

Погорєлова Зоя Олександрівна, кандидатка юридичних наук, доцент, доцент кафедри теорії та історії держави і права.

Бариська Яна Олександрівна, кандидатка юридичних наук, доцент, доцент кафедри теорії та історії держави і права.

Попович Терезія Петрівна, кандидатка юридичних наук, доцент, доцент кафедри теорії та історії держави і права.

Робочу програму розглянуто та затверджено на засіданні кафедри теорії та історії держави і права, протокол № 09 від 15 травня 2023 року

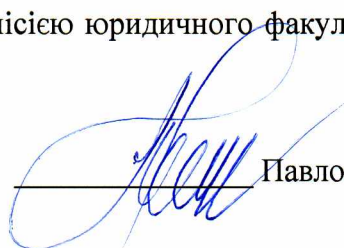
Завідувач кафедри

Іван ПЕРЕШ

Схвалено науково-методичною комісією юридичного факультету, протокол № 09 від 06 червня 2023 року

Голова науково-методичної комісії

Павло ЧЕРЕВКО

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Найменування Показників	Розподіл годин за навчальним планом	
	Денна форма навчання	Заочна форма навчання
Кількість кредитів ЄКТС – 4	Рік підготовки:	
Загальна кількість годин – 120	1-й	1-й
Кількість модулів – 2	Семестр:	
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 2,7 самостійної роботи студента – 4,2	2-й	2-й
	Лекції:	
	20	10
	Практичні (семінарські):	
	28	4
Вид підсумкового контролю: екзамен	Лабораторні:	
	-	-
Форма підсумкового поточного контролю: модульна контрольна робота	Самостійна робота:	
	72	106
Форма підсумкового контролю: письмова		

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Метою вивчення навчальної дисципліни «Практика нормотворення та правореалізації» є оволодіння студентами норм, що регулюють процеси творення права та його застосування, як на загальнодержавному так і на локальному рівнях, освоєнні змісту основних засад здійснення правотворчого процесу в Україні із дотриманням принципів верховенства права. Навчальна дисципліна передбачає поглиблене вивчення таких важливих правових явищ та процесів як: основні принципи та методи правотворчої діяльності як окремого виду юридичної діяльності; техніко-юридичні прийомів і засобів у правотворчій, правозастосовній та інтерпретаційній діяльності; правотворчою та нормотворчою діяльністю та її особливостями у сучасній українській державі; основними принципами правозастосування як на загальнодержавному так і локальному рівнях.

Об'єктом вивчення є суспільні відносини, що виникають у процесі здійснення нормотворчої діяльності органів державної влади і органів місцевого самоврядування, а також в процесі реалізації права.

Предметом вивчення є процес нормотворення органів державної влади та місцевого самоврядування, реалізація права і її форми та тлумачення правових норм.

Основними **організаційними формами** вивчення дисципліни є лекції, семінарські заняття, самостійна робота, виконання індивідуальних завдань. Поточний контроль здійснюється у формі письмових модульних робіт та проведенні колоквиумів. Контрольними заходами по перевірці остаточних знань є проведення іспиту в усній формі та виконання тесту.

Самостійна робота є засобом засвоєння слухачами навчального матеріалу в час, вільний від аудиторних занять. Вона передбачає опрацювання монографій та інших наукових праць, підручників, навчальних і методичних посібників, вивчення та ознайомлення з положеннями законодавчих та інших нормативно-правових актів, матеріалів, отриманих засобами інформаційних технологій тощо.

Відповідно до освітньої програми для спеціальності «Право», вивчення дисципліни «Практика нормотворення і правореалізації» (ОК2) сприяє формуванню у здобувачів вищої освіти таких *компетентностей*, як:

Інтегральна компетентність (ІК): Здатність розв'язувати задачі дослідницького та/або інноваційного характеру у сфері права.

Загальні компетентності (ЗК):

ЗК 1. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

ЗК 2. Здатність проводити дослідження на відповідному рівні.

ЗК 3. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.

ЗК 6. Здатність генерувати нові ідеї (креативність).

ЗК 8. Здатність спілкуватися з представниками інших професійних груп різного рівня (з експертами з інших галузей знань/видів економічної діяльності).

ЗК 9. Здатність працювати в міжнародному контексті.

ЗК 10. Здатність розробляти проекти та управляти ними.

Спеціальні компетентності (СК):

СК 1. Здатність застосовувати принципи верховенства права для розв'язання складних задач і проблем, у тому числі, у ситуаціях правової невизначеності

СК 5. Здатність використовувати сучасні правові доктрини та принципи у правотворчості та в процесі застосування інститутів публічного і приватного права, а також кримінальної юстиції.

СК 6. Здатність обґрунтовувати та мотивувати правові рішення, давати розгорнуту юридичну аргументацію.

СК 9. Здатність застосовувати міждисциплінарний підхід в оцінці правових явищ та правозастосовній діяльності.

СК 13. Здатність доносити до фахівців і нефахівців у сфері права інформацію, ідеї, зміст проблем та характер оптимальних рішень з належною аргументацією.

СК 14. Здатність самостійно готувати проекти нормативно-правових актів, обґрунтовувати суспільну обумовленість їх прийняття, прогнозувати результати впливу на відповідні суспільні відносини.

СК 15. Здатність самостійно готувати проекти актів правозастосування, враховуючи вимоги щодо їх законності, обґрунтованості та вмотивованості

3. ПЕРЕДУМОВИ ДЛЯ ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ

Передумовами вивчення навчальної дисципліни «**Практика нормотворення та правореалізації**», відповідно до структурно-логічної схеми освітньо-професійної програми «Право», є опанування таких навчальних дисциплін освітньої програми:

ОК06 Актуальні проблеми конституційного права і процес.

4.ОЧІКУВАНІ РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ

Відповідно до освітньої програми «**Право**» вивчення навчальної дисципліни «**Практика нормотворення і правореалізації**» повинно забезпечити досягнення здобувачами вищої освіти таких програмних результатів навчання (РН):

Програмні результати навчання	Шифр РН
Оцінювати природу та характер суспільних процесів і явищ, і виявляти розуміння меж та механізмів їх правового регулювання.	РН 1
Співвідносити сучасну систему цивілізаційних цінностей з правовими цінностями, принципами та професійними етичними стандартами.	РН 2
Проводити збір, інтегрований аналіз та узагальнення матеріалів з різних джерел, включаючи наукову та професійну літературу, бази даних, цифрові, статистичні, тестові та інші, та перевіряти їх на достовірність, використовуючи сучасні методи дослідження.	РН 3
Здійснювати презентацію свого дослідження з правової теми, застосовуючи першоджерела та прийоми правової інтерпретації складних комплексних проблем, що постають з цього дослідження, аргументувати висновки.	РН 4
Обґрунтовано формулювати свою правову позицію, вміти опонувати, оцінювати докази та наводити переконливі аргументи.	РН 6
Дискутувати зі складних правових проблем, пропонувати і обґрунтовувати варіанти їх розв'язання	РН 7
Оцінювати достовірність інформації та надійність джерел, ефективно опрацьовувати та використовувати інформацію для проведення наукових досліджень та практичної діяльності.	РН 8
Аналізувати взаємодію міжнародного права та міжнародно-правових систем з правовою системою України на основі усвідомлення основних сучасних правових доктрин, цінностей та принципів функціонування права.	РН 10
Використовувати передові знання і методики у процесі правотворення та правозастосування інститутів публічного та приватного права і кримінальної юстиції.	РН 11
Аналізувати та оцінювати практику застосування окремих правових інститутів.	РН 13
Обґрунтовувати правову позицію на різних стадіях правозастосування.	РН 14

Мати практичні навички розв'язання проблем, пов'язаних з реалізацією процесуальних функцій суб'єктів правозастосування.	РН 15
Брати продуктивну участь у розробці проектів нормативно-правових актів, обґрунтовувати суспільну обумовленість їх прийняття, прогнозувати результати їх впливу на відповідні суспільні відносини.	РН 16
Інтегрувати необхідні знання та розв'язувати складні задачі правозастосування у різних сферах професійної діяльності.	РН 17

Очікувані результати навчання, які повинні бути досягнуті здобувачами освіти післяопанування навчальної дисципліни «**Практика нормотворення і правореалізації**»:

Очікувані результати навчання з дисципліни	Шифр ПРН
Здатність до формулювання основних понять та категорій на основі розуміння сутності процесів правозастосування та правореалізації, їх співвідношення з іншими явищами правової дійсності.	РН 1
Напрацювання навичок при здійсненні самостійного аналізу процесів, які відбуваються у сучасному суспільстві, у пошуку шляхів до гуманізації суспільних відносин та втілення правових цінностей у сфері права.	РН 2
Уміння здійснювати пошук наукових праць, нормативно-правових актів, судових рішень за допомогою різних вітчизняних та зарубіжних пошукових систем, а також критичний аналіз отриманої інформації з метою формування особистої думки з приводу предмету дослідження.	РН 3
Уміти презентувати своє дослідження, опираючись на чинну нормативно-правову базу, судову практику та правову доктрину.	РН 4
Уміти критично оцінювати реальні умови, фактори та обставини відповідних суспільних відносин, правове регулювання яких диктується потребами сучасної державно-правової дійсності.	РН 6
Здатність до ведення діалогу, аргументуючи свою позицію під час публічних виступів.	РН 7
Здатність осмислювати складні наукові проблеми у сфері нормотворення та правореалізації та відображати результати досліджень у різних видах наукових робіт (проектах нормативних актів, тезах) а також при здійсненні своєї професійної діяльності.	РН 8
Здатність виявляти спільні та відмінні риси правової системи України та правових систем інших держав з метою інтеграції відповідного позитивного досвіду зразків правового регулювання та правозастосування у національно-праву систему України.	РН 10
Уміти оперувати отриманими знаннями та методиками у процесі правотворення та правозастосування у сфері приватного та публічного права.	РН 11
Вміння виявляти недоліки у правовому регулюванні окремих правових інститутів та формулювати пропозиції щодо їх вдосконалення.	РН 13
Здатність вибудовувати схему аргументації щодо власної правової позиції на різних стадіях правозастосування.	РН 14
Здатність до визначення моделей вирішення питань та конфліктних ситуацій, що можуть виникнути на різних етапах застосування права.	РН 15
Вміти розробляти проекти нормативно-правових актів, усвідомлюючи наявні обмежені ресурси (фінансові, матеріально-технічні, часові та інші). Прогнозувати ефективність реалізації відповідних проектів.	РН 16
Здатність до визначення моделей вирішення правових спорів на основі нормативного матеріалу. Вміти надати кваліфіковану правову допомогу у різних ситуаціях; творчо підходити до вирішення відповідних наукових та практичних проблем.	РН 17

5. ЗАСОБИ ДІАГНОСТИКИ ТА КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

Засоби оцінювання та методи демонстрування результатів навчання

Засобами оцінювання та методами демонстрування результатів навчання з навчальної дисципліни є: пошуковий метод; пояснювально-ілюстративний метод; метод мозкового штурму; метод проблемного викладу; дослідницький метод; робота в малих групах тощо.

Форми контролю та критерії оцінювання результатів навчання

Форми поточного контролю: заслуховування виступів у ході проведення семінарських (практичних) занять; виконання кожним із студентів індивідуального творчого завдання (есе), яке захищається у вигляді доповіді відповідно до запропонованих тем у рамках навчальної дисципліни.

Форма модульного контролю: письмова (написання модульної контрольної роботи).

Форма підсумкового семестрового контролю: усний екзамен.

Розподіл балів, які отримують здобувачі вищої освіти (модуль 1)

Поточне оцінювання та самостійна робота				Есе	Модульна контрольна робота	Сума
T1	T2	T3	T4	10	50	100
10	10	10	10			

Розподіл балів, які отримують здобувачі вищої освіти (модуль 2)

Поточне оцінювання та самостійна робота				Есе	Модульна контрольна робота	Сума
T5	T6	T7	T8	10	50	100
10	10	10	10			

Оцінювання окремих видів навчальної роботи з дисципліни

Вид діяльності здобувача вищої освіти	Модуль 1	
	Кількість	Максимальна кількість балів (сумарна)
Практичні (семінарські) заняття	6	40
Есе	1	10
Модульна контрольна робота	1	50
Разом		100

Оцінювання окремих видів навчальної роботи з дисципліни

Вид діяльності здобувача вищої освіти	Модуль 2	
	Кількість	Максимальна кількість балів (сумарна)
Практичні (семінарські) заняття	6	40
Есе	1	10
Модульна контрольна робота	1	50
Разом		100

Критерії оцінювання модульної контрольної роботи

Упродовж семестру, в якому вивчається дисципліна, студенти повинні написати модульну контрольну роботу, що оцінюється у діапазоні від 0 до 50 балів.

Модульна контрольна робота здійснюється у формі надання письмових відповідей на 5 запитань, кожне з яких оцінюється у 10 балів. Підсумкова кількість балів за модульну контрольну роботу складається із сукупності правильних відповідей на 5 запитань і не може перевищувати 50 балів.

Критерії оцінювання підсумкового семестрового контролю

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену	для заліку
90 – 100	A	відмінно	
82-89	B	добре	
74-81	C		
64-73	D	задовільно	
60-63	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	

Знання здобувачів вищої освіти з дисципліни оцінюється за такими критеріями: оцінку **«відмінно» (90-100 балів, A)** заслуговує студент, який: всебічно і глибоко володіє навчально-програмним матеріалом; вміє самостійно виконувати завдання, передбачені програмою, використовує набуті знання і вміння у нестандартних ситуаціях; засвоїв основну і ознайомлений з додатковою літературою, яка рекомендована програмою; засвоїв взаємозв'язок основних понять дисципліни та усвідомлює їх значення для професії, яку він набуває; вільно висловлює власні думки, самостійно оцінює різноманітні життєві явища і факти, виявляючи особистісну позицію; самостійно визначає окремі цілі власної навчальної діяльності, виявив творчі здібності і використовує їх при вивченні навчально- програмного матеріалу, проявив нахил до наукової роботи;

оцінку **«добре» (82-89 балів, B)** – заслуговує студент, який: повністю опанував і вільно (самостійно) володіє навчально-програмним матеріалом, в тому числі застосовує його на практиці, має системні знання в достатньому обсязі відповідно до навчально-програмного

матеріалу, аргументовано використовує їх у різних ситуаціях; має здатність до самостійного пошуку інформації, а також до аналізу, постановки і розв'язування проблем професійного спрямування; під час відповіді допустив деякі неточності, які самостійно виправив, добирає переконливі аргументи на підтвердження вивченого матеріалу;

оцінку **«добре» (74-81 бал, С)** заслуговує студент, який: в цілому навчальну програму засвоїв, але відповідає на екзамені з певною кількістю помилок; вміє порівнювати, узагальнювати, систематизувати інформацію під керівництвом викладача, в цілому самостійно застосовувати на практиці, контролювати власну діяльність; опанував навчально-програмний матеріал, успішно виконав завдання, передбачені програмою, засвоїв основну літературу, яка рекомендована програмою;

оцінку **«задовільно» (64-73 бали, D)** – заслуговує студент, який: знає основний навчально-програмний матеріал в обсязі, необхідному для подальшого навчання і використання його у майбутній професії; виконує завдання непогано, але зі значною кількістю помилок; ознайомлений з основною літературою, яка рекомендована програмою; допускає на заняттях чи екзамені помилки при виконанні завдань, але під керівництвом викладача знаходить шляхи їх усунення;

оцінку **«задовільно» (60-63 бали, E)** – заслуговує студент, який: володіє основним навчально-програмним матеріалом в обсязі, необхідному для подальшого навчання і використання його у майбутній професії, а виконання завдань задовольняє мінімальні критерії. Знання мають репродуктивний характер;

оцінка **«незадовільно» (35-59 балів, FX)** – виставляється студенту, який: виявив суттєві прогалини в знаннях основного програмного матеріалу, допустив принципові помилки у виконанні передбачених програмою завдань;

оцінка **«незадовільно» (35 балів, F)** – виставляється студенту, який: - володіє навчальним матеріалом тільки на рівні елементарного розпізнавання і відтворення окремих фактів або не володіє зовсім; - допускає грубі помилки при виконанні завдань, передбачених програмою; - не може продовжувати навчання і не готовий до професійної діяльності після закінчення університету без повторного вивчення даної дисципліни.

6. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

6.1 .Зміст навчальної дисципліни

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1.

Тема 1. Поняття правотворення та правотворчості.

Формування світоглядної основи уявлень правотворення. Поняття та ознаки правотворчості. Норми права і правотворчість (нормотворчість). Система категорій права. Види, функції, та принципи правотворчості. Правові засоби у правотворчому процесі. Механізм правового регулювання. Реалізація права і правозастосування. Принцип верховенства права в правотворчості. Принципи законності. Правотворчість у контексті правової політики. Суд і правотворення

Тема 2. Сучасні проблеми теорії та практики правотворчості.

Поняття та стадії правотворчого (законодавчого) процесу. Юридична практика та її роль у правотворчому процесі. Поняття правотворчості та його співвідношення із правоутворенням, нормотворчістю та законотворчістю. Мета та функції правотворчості. Аксиома та принципи правотворчості. Типологія та форми правотворчості. Поняття та стадії правотворчого процесу. Шляхи вдосконалення нормативно-правової бази правової системи. Значення правотворчої діяльності для зміцнення законності та правопорядку, підвищення рівня правової культури, формування правової держави в Україні. Стандарти правотворчої процедури. Тенденції розвитку та вдосконалення правотворчості в Україні.

Тема 3. Юридична техніка нормотворчості

Поняття та види нормотворчості. Ознаки нормотворчості. Нормотворчість: функції та

принципи. Стадії створення нормативно-правових актів. Суб'єкти нормотворчості. Нормотворча техніка як вид юридичної техніки. Загальна характеристика правотворчої, правореалізаційної та інтерпретаційної техніки. Загальна та галузева юридична техніка. Техніка документального вираження змісту нормативно-правових актів. Внесення змін до нормативно-правових актів. Правотворчий моніторинг. Проектування та планування нормотворчої діяльності. Значення юридичної техніки для формування правової держави, зміцнення законності і правопорядку, підвищення рівня професійної культури юриста. Структура юридичної техніки. Співвідношення понять «юридична техніка», «юридична тактика» і «юридична технологія». Функції юридичної техніки. Принципи юридичної техніки. Основні вимоги до юридичної техніки.

Тема 4. Система нормативно-правових актів та дія правового акту в часі, просторі, за колом осіб.

Вертикальна (ієрархічна) та горизонтальна (галузева) структури системи нормативно-правових актів. Набуття та втрата чинності нормативно-правового акта. Напрями дії нормативно-правового акта в часі. Дія нормативно-правового акту в просторі та за колом осіб.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2.

Тема 5. Правозастосування – особлива форма реалізації права.

Поняття та ознаки застосування норм права. Форми реалізації норм права. Застосування норм права як специфічна форма його реалізації: поняття, ознаки. Суб'єкти застосування норм права. Підстави застосування норм права. Форми правозастосовної діяльності. Правозастосовний процес. Простий та складний порядок застосування норм права. Стадії застосування норм права. Основні вимоги та ефективність застосування норм права. Гарантії правильного застосування норм права.

Тема 6. Акт застосування права.

Акти застосування норм права: поняття та ознаки. Критерії класифікації та види актів застосування норм права. Вимоги до правозастосовних актів: загальна характеристика. Структура правозастосовного акту: характеристика елементів. Юридична мова окремих видів правозастосовних актів.

Тема 7. Тлумачення правових норм.

Поняття, причини і ознаки тлумачення правових норм. Суб'єкти тлумачення норм права в Україні. Способи тлумачення. Інтерпретаційні акти: ознаки, види і структура. Ознаки і особливості норм права, які викликають необхідність тлумачення. Поняття тлумачення правових норм. З'ясування та роз'яснення норм права. Огляд поглядів на поняття та значення терміну «тлумачення права». Об'єкт і предмет тлумачення. Суб'єктивний характер тлумачення права. Система суб'єктів тлумачення України. Індивідуальні суб'єкти. Комплексні суб'єкти. Суб'єкти офіційного тлумачення норм права в Україні. Верховна Рада України. Конституційний Суд України. Офіційне автентичне тлумачення, його особливості. Поділ офіційного тлумачення на правотворче та правозастосовне. Спосіб тлумачення норм права: поняття і ознаки. Класифікація способів тлумачення норм права. Оволодіння способами тлумачення норм права та особливості його використання у практичній діяльності юриста. Історичний спосіб тлумачення норм права: поняття і сутність. Конкретно-соціологічне тлумачення норм права. Телеологічний (цільовий) спосіб тлумачення норм права: поняття і сутність. Особливості використання телеологічного способу тлумачення норм права. Динамічне тлумачення і його значення. Юридичні ознаки актів тлумачення норм права. Дія інтерпретаційних актів. Структура акту тлумачення норм права.

Тема 8. Сутність правової аргументації.

Поняття правової аргументації: основні підходи. Основні аспекти правової аргументації: фактологічний, риторичний, аксіологічний, етичний, логічний. Співвідношення понять «правова аргументація», правові докази, правове обґрунтування, докази, достовірність,

критика. Суть та основні ознаки правової аргументації. Суб'єкти, об'єкти та результати правової аргументації.

6.2 . Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин											
	Денна форма						Заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
		л	с	лаб	інд	с.р.		л	с	лаб	інд	с.р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Змістовий модуль 1												
Тема 1. Поняття правотворення та правотворчості.	13	2	2	-	-	9	-	2	-	-	-	12
Тема 2. Сучасні проблеми теорії та практики правотворчості.	15	2	4	-	-	9	-	-	2	-	-	12
Тема 3. Юридична техніка нормотворчості.	15	2	4	-	-	9	-	2	-	-	-	12
Тема 4. Система нормативно-правових актів та дія правового акту в часі, просторі та за колом осіб	17	4	4	-	-	9	-	-	-	-	-	14
РАЗОМ ЗА ЗМІСТОВНИМ МОДУЛЕМ 1	60	10	14	--	-	36	-	4	2	-	-	50
Тема 5. Правозастосування – особлива форма реалізації права	13	2	2	-	-	9	-	2	-	-	-	14
Тема 6. Акт застосування права	15	2	4	-	-	9	-	2	-	-	-	14
Тема 7. Тлумачення правових норм	15	2	4	-	-	9	-	2	-	-	-	14
Тема 8. Сутність правової аргументації.	17	4	4	-	-	9	-	-	2	-	-	14
РАЗОМ ЗА ЗМІСТОВНИМ МОДУЛЕМ 2	60	10	14		-	36	-	6	2	-	-	56
ВСЬОГО	120	20	28	-	-	72		10	4	-	--	106

6.3. Теми практичних (семінарських) занять

№ з/п	Назва теми	Кількість Годин	
		денна	заочна
1	Тема 1. Поняття правотворення та правотворчості.	2	-
2	Тема 2. Сучасні проблеми теорії та практики правотворчості.	4	2
3	Тема 3. Юридична техніка нормотворчості.	4	-
4	Тема 4. Система нормативно-правових актів та дія правового акту в часі, просторі та за колом осіб	4	-
5	Тема 5. Правозастосування – особлива форма реалізації права	2	-
6	Тема 6. Акт застосування права	4	-
7	Тема 7. Тлумачення правових норм	4	-
8	Тема 8. Сутність правової аргументації.	4	2
Разом		28	4

6.4. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість Годин	
		денна	заочна
1	Тема 1. Поняття правотворення та правотворчості.	9	12
2	Тема 2. Сучасні проблеми теорії та практики правотворчості.	9	12
3	Тема 3. Юридична техніка нормотворчості.	9	12
4	Тема 4. Система нормативно-правових актів та дія правового акту в часі, просторі та за колом осіб	9	14
5	Тема 5. Правозастосування – особлива форма реалізації права	9	14
6	Тема 6. Акт застосування права	9	14
7	Тема 7. Тлумачення правових норм	9	14
8	Тема 8. Сутність правової аргументації.	9	14
Разом		72	106

7. ІНСТРУМЕНТИ, ОБЛАДНАННЯ ТА ПРОГРАМНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ, ВИКОРИСТАННЯ ЯКИХ ПЕРЕДБАЧАЄ НАВЧАЛЬНА ДИСЦИПЛІНА

Технічні засоби – персональні комп'ютери, мультимедійний проектор.

Програмне забезпечення – пакет Microsoft Office, сайт електронного навчання ДВНЗ «УжНУ», платформа «MOODLE», додаток GOOGLE MEET, корпоративна електронна адреса на домені UZHNU.EDU.UA.

8. РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

Основна література:

1. Конституційне право України. Бисага Ю.М., Белов Д.М., Палінчак М.М., Рогач О.Я., Сідак М.В., Гомонай В.В., Алмаші М.М., Алмаші І.М., Митровка Я.В., Сарай Р.Д., Чечерський В.І., Ленгер Я.І. 2022. 435 с.
2. Конституція України від 28 червня 1996 р. Відомості Верховної Ради України. 1996. №30. 234 с.
3. Захист прав внутрішньо переміщених осіб. Монографія. Авторський колектив. 2018. 268 с.
4. Права людини в національному та європейському контекстах: підручник/ Н.І. Петрецька, Я. І. Ленгер, Ю.М. Бисага. Ужгород, 2020. 482 с.
5. Конституційне право України. Підручник. Авторський колектив. 8-е видання перероблене та доповнене. Ужгород. Гельветика. 2022. 410 с.
6. Права людини в європейському та національному вимірах. Ужгород: Видавничий дім «Гельветика», підручник. За заг. ред. Бисаги Ю.М. та Петрецької Н.І., Авт. колектив: Петрецька Н.І., Белов Д.М., Громовчук М.В., Джуган В.В., Заборовський В.В., Коцкулич В.В., Лакатош Н.Й., Ланьо І.І., Ленгер Я.І., Лушпин В.М., Фрідманський Р.М., Когут М. 2018. 420 с.
7. Ленгер Я. І. Муніципально-правові колізії: загальнотеоретичний аспект: монографія. 2017. 336 с.
8. Берназюк І.М. Реалізація актів стратегічної (програмної) правотворчості парламенту, глави держави та уряду як гарантія прямої демократії: монографія. 2017. 484 с.
9. Фаловська І.М., Бисага Ю.М., Бисага Ю.Ю., Коцкулич В.В. Конституційний принцип рівності: правозастосовчі аспекти: монографія. Ужгород: Видавничий дім «Гельветика», 2018. 204 с.
10. Совгіря О.В. Конституційно-процесуальне право України. Посібник, К. 2022, 536 с.
11. Бориславський Л.В. Форми реалізації конституційно-правових норм. *Вісник Львівського університету*. Серія юридична 2000, вип.. 35.
12. Бориславський Л.В. Деякі міркування з приводу державотворчого процесу. В кн.. Проблеми державотворення і захисту прав людини в Україні. Матеріали конференції, Л. 1995.
13. Приходько Х. Конституційний процес як самостійний вид юридичного процесу. «Право України» 2008 №6.
14. Перепелюк В. Конституційні процедури. Державно-процесуальне право: Навчальний посібник.- Чернівці: Рута, 2004.
15. Фрицький О.Ф. Конституційне право України. Підручник. Київ: Юрінком Інтер, 2002. 536 с.

Допоміжна література

Нормативно-правові акти та акти офіційного тлумачення закону:

1. Закон України “Про статус народного депутата України” від 17 листопада 1992 року(в редакції від 22 березня 2001 року з наступними змінами і доповненнями).
2. Закон України “Про комітети Верховної Ради України” від 4 квітня 1995 року (в редакції від 22.12.2005 р. з наступними змінами і доповненнями).
3. Закон України “Про Кабінет Міністрів України” від 7 жовтня 2010 року.
4. Регламент Верховної Ради України, затверджений Законом України “Про Регламент Верховної Ради України” від 10 лютого 2010 року (з наступними змінами і доповненнями).
5. Бюджетний кодекс України від 8 липня 2010 року.
6. Указ Президента України “Про порядок офіційного оприлюднення нормативно- правових актів та набрання ними чинності” №503/97 від 10 червня 1997 року (з наступними змінами і доповненнями).
7. Положення про порядок роботи з законопроектами та іншими документами, що вносяться Президентом України на розгляд Верховної Ради України, затверджене Указом Президента України №270/95 від 30 березня 1995 року (з наступними змінами і доповненнями).
8. Указ Президента України № 493/92 від 3 жовтня 1992 року “Про державну реєстрацію

нормативних актів міністерств і інших органів державної виконавчої влади” (з наступними змінами і доповненнями).

9. Указ Президента України “Про заходи щодо вдосконалення нормотворчої діяльності органів виконавчої влади” від 9 лютого 1999 року №145/99 зі змінами 2003, 2004, 2011 рр.
10. Указ Президента України «Про Єдиний державний реєстр нормативних актів» від 27 червня 1996 р. (468/96) зі змінами, внесеними Указом Президента від 27 січня 1999 р.

Інформаційні ресурси в мережі інтернет:

1. <http://www.echr.coe.int> - офіційний сайт Європейського суду з прав людини
2. <http://eurocourt.in.ua> - Український портал практики Європейського суду з прав людини
3. <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?user=index> - Верховна Рада України
4. <http://www.ombudsman.gov.ua> - Уповноважений Верховної Ради України з прав людини
5. <http://www.nbuv.gov.ua> – Національна бібліотека України ім. В.І. Вернадського